

DOI 10.37491/UNZ.83.8
УДК 343.36:343.222

Віктор ГРИЦУК¹,
Лідія ПАЛЮХ²

ДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОМ УКРАЇНИ

Сформульовано окремі вихідні концептуальні положення щодо змісту родового об'єкта кримінальних правопорушень проти правосуддя. Зокрема, визначено основні групи суспільних відносин, які повинні охоронятися нормами розділу про відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя, виходячи із правової природи цих відносин. Обґрунтовано, що процесуальна діяльність, на якій би стадії провадження вона не здійснювалася, має єдині завдання, врегульована єдиним процесуальним законодавством. Тому не можна розподіляти кримінально-правову охорону цих відносин у норми різних розділів Особливої частини Кримінального кодексу України. Аргументовано, що діяльність щодо здійснення судочинства і діяльність щодо виконання судових рішень нерозривно пов'язані, що зумовлює доцільність їхньої кримінально-правової охорони нормами одного розділу Особливої частини

¹ доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений юрист України,
член Вищої ради правосуддя, Вища рада правосуддя (м. Київ),
vkhryshchuk@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-6781-9243>.

² доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і кримінології,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
paluykh_l@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0001-7073-5457>.

Кримінального кодексу України. Відповідно запропоновано визначити родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти правосуддя як «суспільні відносини, які забезпечують встановлений законом порядок судочинства та виконання судових рішень». Обґрунтовано, що суспільні відносини щодо здійснення юрисдикційної діяльності Конституційного Суду України, зважаючи на їхню правову природу, є складниками родового об'єкта кримінальних правопорушень проти правосуддя, зокрема, виходячи з такої визначальної характеристики цього органу, як те, що він є специфічним судовим органом, не включеним до системи судів загальної юрисдикції, який поєднує функції правосуддя, конституційного контролю, офіційного тлумачення Конституції України, захисту конституційних прав і свобод особи. Родовим об'єктом кримінальних правопорушень проти правосуддя не охоплюються організаційно-управлінські відносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням судової влади, зокрема щодо юрисдикційної діяльності Вищої ради правосуддя.

Ключова слова: кримінальне правопорушення, правосуддя, судочинство, родовий об'єкт складу кримінального правопорушення, конституційне судочинство, Вища рада правосуддя.

Неодноразово в науці кримінального права предметом дослідження було питання про родовий об'єкт злочинів проти правосуддя. Вирішення цього питання є визначальним для з'ясування суспільних відносин у сфері здійснення правосуддя, які охороняються за допомогою норм кримінального закону. Також це має значення для здійснення систематизації норм кримінального закону в структурі його Особливої частини Кримінального кодексу України (далі — КК України) [1]. Враховуючи те, що сьогодні українські науковці, фахівці активно обговорюють проект КК України [2], це питання є, безумовно, актуальним.

У цьому контексті заслуговують на розгляд такі питання:

а) які за правовою природою суспільні правовідносини є родовим об'єктом кримінальних правопорушень проти правосуддя;

б) якщо виходити зі спільності, правової природи відповідних відносин, то як правильно визначити цей об'єкт?;

в) чи правильно включати відносини щодо виконання судових рішень, а також щодо здійснення діяльності Конституційним Судом України та Вищою радою правосуддя?

Проблематика родового об'єкта злочинів і проступків проти правосуддя була предметом наукового дослідження Н. Ю. Алексєєвої, А. А. Бражника, В. М. Бурдіна, А. В. Воронцова, О. І. Габро, В. К. Грищука, О. О. Дудорова, Є. М. Єднака, Ю. В. Калініченко, Р. В. Кархут, Н. Д. Квасневської, В. В. Кудрявцева, С. С. Мірошніченка, О. М. Овчаренко, М. В. Шепітька, Ю. В. Юшиної, а також багатьох інших учених. Зазначену проблематику порушували у своїх працях майже всі вчені, які досліджували кримінальну відповідальність за окремі правопорушення проти правосуддя. Науковці висловлювали різні позиції щодо того, які за правовою природою суспільні

відносини є об'єктом кримінальних правопорушень, передбачених у розділі Особливої частини КК України [1] «Кримінальні правопорушення проти правосуддя». Дослідники висловлювали позиції про те, що такий об'єкт повинен включати лише відносини у сфері правосуддя у процесуальному розумінні (або у власному розумінні цього поняття — як діяльності виключно суду). Враховуючи це, науковці пропонували залишити в названому вище розділі КК України лише норми про посягання на власне правосуддя в зазначеному розумінні, водночас норми про посягання на іншу процесуальну діяльність перенести з цього розділу в інші розділи [3, с. 107–108] або, як варіант, вирішити питання про перейменування цього розділу КК України [4, с. 6; 5, с. 8]; процесуальні відносини, що стосуються лише судової влади, оскільки правосуддя здійснює лише суд [6, с. 36, 82; 7, с. 10–11]; всі суспільні відносини, які забезпечують функціонування системи судово-устрою, в тому числі діяльності всіх судів, ВРП, ВККС України [8, с. 228]. Враховуючи, що вирішення цих питань є ключовим для з'ясування сутнісного змісту цього родового об'єкта, розглянемо їх і спробуємо сформулювати свою позицію.

Передусім необхідно розглянути питання щодо кримінально-правової охорони діяльності Конституційного Суду України (далі — КСУ). Низка науковців зазначає, що КСУ не здійснює правосуддя, а отже, родовим об'єктом аналізованих кримінальних правопорушень не охоплюється юрисдикційна діяльність цього конституційного органу (В. Б. Харченко, Н. Ю. Алексеева, В. О. Навроцький, О. М. Овчаренко). Натомість низка інших науковців висловлюють протилежну позицію: юрисдикційна діяльність КСУ охороняється нормами кримінального закону про відповідальність за правопорушення проти правосуддя, оскільки цей орган є судовим, здійснює правосуддя (В. М. Бурдін, С. С. Мірошніченко, Є. О. Бунін, Р. І. Мельник, М. В. Тимчаль, В. В. Мульченко, О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк, М. В. Шепітько). Зазначене питання і раніше поставало на практиці, водночас набуло особливої актуальності після того, як Законом України від 2 червня 2016 р. № 1401–VIII внесені зміни до Конституції України. Отже, зазначені вище питання потребують аналізу та поглибленого дослідження.

Розглядаючи це питання, необхідно виділити найбільш обґрунтоване, з нашого погляду, розуміння поняття об'єкта.

Зазначимо, що щодо його розуміння історично склалися такі позиції:

а) Р. Ієрінг, Ф. Ліст, Б. С. Нікіфоров стверджували, що захищений правом інтерес є об'єктом злочину;

б) В. Д. Спасович, А. Феєрбах — суб'єктивне право;

в) О. Ф. Кістяківський — добробут та безпека громадян; г) М. С. Таганцев зазначав, що таким об'єктом є наявні в реальному бутті норма права;

д) М. Д. Сергієвський визначав цей об'єкт як конкретні інтереси, блага та правові норми;

е) І. Я. Фойницький стверджував, що посередній об'єкт становить порушений нормативний припис, а безпосередній — суспільні відносини, які є реальним проявом цього припису;

е) Л. С. Білогриць-Котляревський зазначав, що з формального боку норма права становить об'єкт злочину, а з матеріального — об'єктом злочину є охоронювані цією нормою блага та інтереси;

ж) П. Д. Калмиков висловив позицію про те, що окремі особи або групи осіб є об'єктом злочину [9, с. 199].

У теорії сучасного кримінального права питання щодо розуміння об'єкта злочину продовжує залишатися дискусійним. Під ним розуміють: а) суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом (М. І. Бажанов, В. К. Грищук, Н. О. Гуторова, Б. О. Кириць, М. Й. Коржанський, В. О. Навроцький, А. В. Савченко, В. Я. Тацій та ін.); б) охоронювані кримінальним законом певні соціальні блага, цінності (Є. В. Фесенко, П. С. Матишевський, С. В. Гавриш); в) людина (Г. П. Новосолов); г) окремі особи або групи осіб (І. Я. Козаченко, З. А. Незнамова); д) соціально значимі інтереси, блага, цінності, які охороняються законом про кримінальну відповідальність (А. В. Наумов, А. В. Пашковська); е) порядок суспільних відносин, визначений нормами кримінального права, а також визначені соціальні блага (Г. В. Чеботарьова); е) першим об'єктом є завжди соціальна оболонка, інші ж об'єкти — всередині цієї оболонки (В. М. Трубніков); ж) порядок суспільних відносин, який охороняється законом про кримінальну відповідальність (П. П. Андрушко, О. М. Костенко, А. В. Ландіна); з) правовідносини (О. М. Готін, С. Я. Лихова, Л. П. Медіна та ін.) [9, с. 199].

Науковці, які не критикують визначення об'єкта кримінального правопорушення через суспільні відносини, зазначають серед недоліків цієї концепції абстрактність і розпливчатість поняття «суспільні відносини» [10, с. 42–43; 11, с. 22]. Щодо абстрактності такого поняття, як «суспільні відносини», яких нібито безпосередньо «не можна торкнутися», слід погодитися з тим, що посягання на суспільні відносини в цілому здійснюється через їх окремі елементи, які поза суспільним відношенням самі по собі соціальної цінності не становлять. Водночас суспільні відносини — це об'єктивні, реально наявні відносини між людьми, які склалися в суспільстві.

Не можна погодитися з аргументом про те, що, якщо виходити з положення про те, що змістом суспільних відносин є поведінка їхніх суб'єктів, то виникає припущення, відповідно до якого злочин, що є однією з форм людської поведінки, стає змістовною частиною об'єкта. Суб'єкт у цьому випадку ніби «вводить» себе до суб'єктного складу суспільних відносин або зумовлює їх у вигляді певних правовідносин [11, с. 35]. Щодо цього слід зазначити, що особа, яка вчиняє посягання, може бути суб'єктом наявного суспільного відношення, а може і не бути, впливаючи «зі сторони» на об'єкт як суспільне відношення. Кримінальне правопорушення не посягає на вже змінене або знищене внаслідок протиправного впливу суспільне відношення.

Отже, власне суспільне відношення, яке існувало до протиправного на нього впливу, є об'єктом кримінально-протиправного посягання. В. Н. Винокуров звернув увагу на те, що серед доводів вчених, які заперечують бачення суспільних відносин як об'єкта, висловлений аргумент, що

такі науковці під час аналізу конкретних складів злочинів описують його не як конкретні суспільні відносини, а шляхом вказівки на «суспільний і державний устрій», «особу», «життя і здоров'я людини», «інтереси правосуддя» тощо, що саме по собі не можна назвати суспільними відносинами. Щодо цього твердження обґрунтовано зазначено, що такі поняття застосовують для лаконічності викладу власної наукової позиції. Наприклад, «обороздатність держави» [12, с. 116–117]. Слід погодитися також з аргументами на користь того, що охоронювані кримінальним законом суспільні відносини є об'єктом злочину, оскільки зазначене підтверджується окремими формулюваннями кримінального закону, зокрема: суспільно небезпечне діяння є ознакою поняття кримінального правопорушення, що міститься в ч. 1 ст. 11 КК України [1]. Зважаючи на викладене вище, слід підтримати наявну в доктрині кримінального права позицію, відповідно до якої об'єктом кримінального правопорушення є суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом і на які посягає кримінальне правопорушення, що заподіює або створює реальну загрозу заподіяння істотної шкоди.

Отже, перейдемо до питання про те, які суспільні відносини, зважаючи на їхню правову природу, становлять (повинні становити) родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Передусім потрібно з'ясувати питання, пов'язане з правовою природою процесуальних відносин на різних стадіях провадження. С. С. Мірошніченко зазначив, що групи суспільних відносин у сфері правоохоронної діяльності, власне, судочинства і виконання судових рішень не є однорідними, отже, не можна визнати обґрунтованим їхню правову охорону нормами одного розділу — розд. XVIII Особливої частини КК України. Автор зазначив, що, зважаючи на закріпленій у Конституції України поділ державної влади (законодавча, виконавча і судова), в КК України слід забезпечити самостійну (окрему) кримінально-правову охорону, з одного боку, процесуальної діяльності органів дізнання, досудового слідства, органів і установ виконання покарань, а з іншого — діяльності іншої гілки влади — судової, яка, власне, і вершить правосуддя [6, с. 36–82; 7, с. 10–11].

Система, в тому числі система правових норм, що становлять інститут, потребує єдиного начала внутрішнього зв'язку. Щодо кримінального провадження, то варто зауважити, що процесуальні відносини як на досудових стадіях провадження, так і на судових, пов'язані між собою. Діяльність, що позначена у процесуальному законодавстві терміном «кримінальне провадження», а в доктрині — також як «кримінальний процес», «кримінальне судочинство», має визначені стадії, здійснюється згідно з єдиною системою принципів (засад), підпорядкована єдиним завданням, врегульована кримінальним процесуальним законодавством. Водночас варто зауважити, що на стадії досудового розслідування зазвичай виникає чимало питань, які вирішує слідчий суддя (про застосування запобіжного заходу, накладення арешту на майно, про надання дозволу на проведення окремих слідчих дій тощо). Тому не можна підтримати позицію, відповідно до якої пропонується помістити в різні розділи Особливої частини КК України

норми про відповідальність за посягання, по-перше, на процесуальні відносини на судових стадіях провадження, по-друге, на процесуальні відносини на інших стадіях. Правова природа процесуальних відносин є єдиною, незалежно від стадії провадження. Такий підхід відображений у розд. XVIII Особливої частини КК України. Інший підхід до кримінально-правової охорони цих відносин не відповідає принципу побудови системи Особливої частини КК України, структура якої, як відомо, сконструйована за ознакою родового об'єкта кримінального правопорушення.

Діяльність щодо здійснення судочинства і діяльність щодо виконання судових рішень пов'язані, зважаючи на обов'язковість судових рішень (ст. 129 Конституції України, п. 14 ч. 1 ст. 7, ст. 21 КПК України, ст. 18 ЦПК України, ст. 18 ГПК України, ст. 14 КАС України, ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»); здійсненням судом функції контролю за виконанням судових рішень (ст. 129¹ Конституції України, ч. 3 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»); через зміст поняття «право на справедливий суд» (ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.) [13–16]; через діяльність з виконання покарань, що специфічна серед напрямів правоохоронної діяльності, підпорядкована низці спеціальних галузевих принципів кримінально-виконавчого права і пов'язана з відносинами зі здійснення судочинства. Мета покарання та мета діяльності, яка виявляється у виконанні та відбуванні покарань, частково збігаються, відповідні відносини підпорядковані спільній меті (ч. 2 ст. 50 КК України, ст. 1 КВК України).

Зазначене свідчить про нерозривний зв'язок між суспільними відносинами, які забезпечують здійснення судочинства, та тими відносинами, які забезпечують виконання судових рішень. Такий зв'язок зазначених вище груп суспільних відносин засвідчує і те, що в низці випадків неможливо сконструювати кримінально-правові норми, розділивши кримінально-правову охорону цих відносин. Певні статті КК України визначають відповідальність за посягання одночасно на суспільні відносини, що забезпечують досудові й судові стадії провадження. Це, зокрема, ст.ст. 371, 374, 380, 381, 384, 385, 386 КК України. А деякі — одночасно досудові, судові стадії провадження і, крім цього, суспільні відносини, пов'язані з виконанням судових рішень (ст.ст. 384, 388, 393 КК України), що є логічним, зважаючи на викладене вище.

Із зазначених міркувань, на нашу думку, не можна погодитися із підходом до побудови розділів Особливої частини проекту КК України, де окремо виділено такі розділи: «Злочини проти правосуддя», «Злочини та проступки проти сприяння правосуддю та діяльності органів правопорядку», «Злочини та проступки проти порядку виконання судового рішення» [2].

Виходячи із аналізу галузевого процесуального законодавства, застосовуючи системний підхід, родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти правосуддя слід визначити через поняття «судочинство», а не «правосуддя», оскільки перше включає за змістом друге, і поряд з цим поняття «судочинство» охоплює також всі інші процесуальні відносини на досудових і судових стадіях провадження, адже правосуддя — це одна з низки функцій, які здійснює суд. Водночас суд здійснює функції судового контролю,

тлумачення закону тощо [17, с. 200–210]. Варто визначати родовий об'єкт кримінальних правопорушень проти правосуддя як «суспільні відносини, які забезпечують встановлений законом порядок судочинства та виконання судових рішень».

У проєкті КК України доцільно виділити окремих розділ «Злочини та кримінальні проступки проти встановленого порядку судочинства та виконання судових рішень», в якому помістити норми про відповідальність за посягання на зазначені вище групи суспільних відносин: що забезпечують встановлений порядок судочинства, незалежно від стадії провадження, а також виконання судових рішень, систематизувавши кримінально-правові норми в межах цього розділу за видовим об'єктом.

Ще одне важливе питання у контексті розгляду родового об'єкта кримінальних правопорушень проти правосуддя — про кримінально-правову охорону юрисдикційної діяльності КСУ, зокрема: чи охоплюється зазначена діяльність родовим об'єктом кримінальних правопорушень проти правосуддя? Щоб відповісти на це запитання, слід звернутися до положень доктрини конституційного права. Його вирішення залежить від того, чи можна визнати КСУ, виходячи з природи його повноважень, судовим органом, чи здійснює він правосуддя.

З цього приводу висловлюють різні позиції. Розглядаючи їх, варто зауважити, що одні науковці вважають, що правосуддя здійснюється також у формі конституційного судочинства. Відповідно, на думку дослідників, ці відносини повинні охоронятися нормами розд. XVIII Особливої частини КК України. Інші ж автори зазначають, що КСУ не здійснює правосуддя, його функції є іншими за правовою природою і не пов'язані зі здійсненням судочинства, а тому не повинні включатися до родового об'єкта кримінальних правопорушень проти правосуддя [17, с. 180–181].

Загалом, науковці-конституціоналісти висловлюють різні погляди щодо віднесення конституційного контролю до гілок державної влади. Зокрема, про те, що конституційний контроль:

- а) становить різновид контрольної влади;
- б) є своєрідною надбудовною конструкцією, яку не можна віднести до жодної з гілок влади;
- в) входить до судової гілки влади.

Серед аргументів на користь останньої з наведених позицій називають те, що КСУ вирішує правовий конфлікт — спір про право, що виникає між нормативно-правовими актами і Конституцією [17, с. 181–186].

Деякі науковці зазначають, що внаслідок ухвалення Закону України від 02 червня 2016 р. № 1401–VIII, який вніс зміни до Конституції України, КСУ остаточно втратив офіційні ознаки належності до органів судочинства. Водночас інші дослідники обґрунтовано зазначили, що відповідно до зазначених конституційних змін можливість КСУ бути повноцінним судом закріплена, беручи до уваги такий аспект його процесуальної юрисдикційної діяльності, як захист прав і основних свобод людини і громадянина через розгляд конституційної скарги. Зазначена діяльність характеризується

рисями судочинства (ст.ст. 55, 151¹ Конституції України). Також зазначається, що зазначена функція загалом робить фактично КСУ судом касаційної інстанції щодо судів, які належать до системи судоустрою [18].

Подібні позиції висловлювали і зарубіжні науковці-конституціоналісти про те, що конституційний суд є судовим органом, про що свідчить відсутність у нього повноважень самостійно ініціювати провадження, а також контролювати пов'язані, а не лише безпосередньо заявлені відповідним суб'єктом питання; його незалежність і неупередженість [19, с. 18; 20, с. 40]. Зважаючи на функцію розгляду конституційної скарги, дослідники стверджують, що сьогодні неможливо чітко розмежувати юрисдикції загальних судів і конституційної юрисдикції [21, с. 49].

Також у цьому контексті доречно навести позицією ЄСПЛ, викладену в рішенні у справі «Руїс-Матеос проти Іспанії» («*Ruiz-Mateos v. Spain*»). Так, у п.п. 54–60 вказаного рішення ЄСПЛ зазначив, що частина перша ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року застосовується до провадження в конституційному суді на підставі конституційної скарги [22]. Коментуючи позицію ЄСПЛ про поширення гарантій, передбачених у ст. 6 зазначеної Конвенції на провадження у конституційному суді, М. Мелчіор (Melchior) зазначив, що ця позиція є обґрунтованою, зважаючи на те, що процедура розгляду конституційної скарги в Конституційному суді може бути вирішальною для судових процесів щодо визнання цивільного права чи обов'язку або кримінального обвинувачення [23, с. 111].

Отже, слід підтримати позицію про те, що КСУ є судовим органом, який не входить у систему судів загальної юрисдикції, який у межах своєї юрисдикційної діяльності (конституційного судочинства) поєднує функції правосуддя, офіційного тлумачення Конституції України, конституційного контролю, захисту конституційних прав і свобод особи, правової охорони Конституції України, забезпечення додержання принципу поділу державної влади.

Слід підтримати позицію М. В. Шепітька щодо способу закріплення у нормах розділу XVIII Особливої частини КК України вказівки на правову охорону юрисдикційної діяльності КСУ шляхом прямої вказівки на учасника конституційного провадження у відповідних нормах розділу або шляхом формулювання примітки до відповідної статті [8, с. 235–236]. Такий підхід є обґрунтованим. Переконані, що такий підхід повинен бути відображений у проекті КК України [2].

У контексті зазначеного вище є обґрунтованим передбачити у розділі про відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя поряд зі статтею про відповідальність за постановлення завідомо неправосудного судового рішення також статті про відповідальність за постановленням суддею (судьями) КСУ завідомо неправосудних рішення, висновку, забезпечувального наказу або ухвали. Постановлення зазначених неправосудних рішень судьями КСУ характеризується вищою суспільною небезпекою порівняно з суспільною небезпекою постановлення завідомо неправосудних судових рішень судами загальної юрисдикції.

У п. 2.3 мотивувальної частини свого рішення від 11 червня 2020 р., яким було визнано неконституційною норму, передбачену ст. 375 КК України, КСУ обґрунтував це рішення тим, що ст. 375 КК України суперечить такому елементу принципу верховенства права, як юридична визначеність, оскільки містить таке оціночне поняття, як «неправосудне судове рішення» [24].

Зазначені позиції врахували автори проекту КК України, встановивши у ст. 7.4.1 проекту КК України відповідальність за постановлення суддею або слідчим суддею завідомо незаконного та необґрунтованого судового рішення (вироку, рішення, ухвали, постанови суду або судового наказу) [2]. Однак з такою позицією теж не можна погодитися, оскільки поняття «незаконність», «необґрунтованість» судового рішення роз'яснено в галузевому процесуальному законодавстві, до якого б у цьому випадку потрібно було б звертатись, а це створило б труднощі у відмежуванні складу зазначеного злочину від діяння судді, що виявляється у постановленні незаконного та необґрунтованого судового рішення, що не становить складу будь-якого виду правопорушення. Не будь-яке судове рішення, котре не відповідає вимогам законності, обґрунтованості, є неправосудним, тобто досягає суспільної небезпеки. Водночас, на нашу думку, існування в кримінальному законі поняття «неправосудне судове рішення» не суперечить принципу верховенства права за умови визначення в законі істотних ознак цього поняття в диспозиції відповідної кримінально-правової норми. До такого висновку можна дійти на основі аналізу, узагальнення правових позицій ЄСПЛ. Тому правильним є рішення передбачити в Особливій частині КК України статтю про відповідальність за постановлення завідомо неправосудного судового рішення, де визначити його об'єктивні ознаки — конкретні грубі порушення процесуального закону, або в чому виявилось неправильне застосування матеріального закону, які досягають такої властивості, як суспільна небезпека. Керуючись тим самим підходом, доцільно визначити й ознаки неправосудного рішення, висновку, забезпечувального наказу або ухвали Конституційного Суду України. Вважаємо, що такі положення повинні бути відображені у проекті КК України [2].

Ще одне важливе питання стосується правової охорони суспільних відносин щодо забезпечення юрисдикційної діяльності Вищої ради правосуддя, зокрема: чи повинні зазначені суспільні відносини охоплюватися родовим об'єктом кримінальних правопорушень проти правосуддя. Окремі науковці дають ствердну відповідь на це запитання, аргументуючи свою позицію тим, що Конституція України (ст. 131) відносить діяльність Вищої ради правосуддя до правосуддя (розд. VIII); без здійснення функцій цим органом (призначення, звільнення, відсторонення, затримання суддів, можливості їх притягнення до відповідальності тощо) здійснення правосуддя в Україні стало б неможливим [6, с. 228]. Варто зауважити, що автори проекту КК України не передбачили в розд. 7.4, 7.5 проекту норм про правову охорону юрисдикційної діяльності інших, крім судів, органів, що входять до системи судоустрою [2].

Виходячи із правової природи зазначених суспільних відносин, вони повинні охоплюватися родовим об'єктом кримінальних правопорушень

проти публічного порядку управління, у сфері службової діяльності (або, використовуючи термінологію проекту КК України, — проти порядку публічної служби) [2].

На підставі викладеного вище можна зробити такі висновки.

Суспільні відносини щодо здійснення судочинства на всіх стадіях відповідної процесуальної діяльності мають єдину правову природу. Процесуальна діяльність здійснюється на єдиній системі засад (принципів), підпорядкована єдиній системі завдань, врегульована галузевим процесуальним законодавством. Доцільно не розподіляти норми про посягання на відповідні суспільні відносини в різні розділи КК України.

У проекті КК України варто виділити окремий розділ «Злочини та кримінальні проступки проти встановленого порядку судочинства та виконання судових рішень», в якому помістити норми про відповідальність за посягання на зазначені вище групи суспільних відносин: що забезпечують встановлений порядок судочинства незалежно від стадії провадження, а також виконання судових рішень.

Вважаємо обґрунтованим передбачити в КК України окрему статтю, яка встановлювала б відповідальність за постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного судового рішення. Доцільно також передбачити в КК України окрему статтю про відповідальність суддів Конституційного Суду України за постановлення неправосудного рішення, висновку, забезпечувального наказу або ухвали із зазначенням у відповідній статті об'єктивних ознак зазначених видів неправосудних актів Конституційного Суду України.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341–III. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3p9c9Fs>
2. Текст проекту нового Кримінального кодексу України (текст проекту КК України станом на 25.07.2021). *Новий Кримінальний кодекс*. URL : <https://bit.ly/3Iadpzo>.
3. *Глистин В. К.* Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений (объект и квалификация преступлений). Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1979. 127 с.
4. *Дідик С. С.* Кримінально-правова охорона правосуддя від незаконних діянь судді як спеціального суб'єкта злочину. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2008. 16 с.
5. *Алексеева Н. Ю.* Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя, що вчиняються свідками, експертами, перекладачами або щодо них. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 2017. 19 с.
6. *Мірошниченко С. С.* Злочини проти правосуддя: теорія та практика протидії. Київ : Десна, 2012. 432 с.
7. *Мірошниченко С. С.* Злочини проти правосуддя: теоретичні і прикладні проблеми запобігання та протидії. Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2012. 40 с.
8. *Шепітько М. В.* Злочини у сфері правосуддя: еволюція поглядів та наукові підходи до формування засобів протидії. Харків : Право, 2018. 408 с.

9. Грищук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина. Вид. 2-ге. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2019. 665 с.
10. Фесенко Є. В. Злочини проти здоров'я населення та системи заходів з його охорони. Київ : Атіка, 2004. 280 с.
11. Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства. Київ, 2002. 634 с.
12. Винокуров В. Н. Общественные отношения как объект преступления: за и против. *Государство и право*. 2010. № 1. С. 116–119.
13. Рішення Європейського суду з прав людини від 18.12.2012 р. у справі «Алпатов та інші проти України». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/356PJ0q>.
14. Рішення Європейського суду з прав людини від 07.05.2002 р. у справі «Бурдов проти Росії». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3VLjBeN>.
15. Рішення Європейського суду з прав людини від 27.07.2004 р. у справі «Ромашов проти України». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3lk1mFK>.
16. Case of Hornsby v. Greece (Application no. 18357/91). Judgment, 19 March 1997. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3LNEJWm>.
17. Палюх Л. М. Кримінальна відповідальність за злочини проти правосуддя. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 744 с.
18. Мусяка В. Чи є Конституційний суд судом (29.05.2017). *Разумков Центр*. URL : <https://bit.ly/3Ge5MX1>.
19. Lopez Guerra L. The role and competences of the constitutional court. *The role of the constitutional court in the consolidation of the rule of law*. Bucharest, 8–10 June 1994. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). 1994. P. 16–27.
20. Vasilescu F. The role and competences of the constitutional court. *The role of the constitutional court in the consolidation of the rule of law*. Bucharest, 8–10 June 1994. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), 1994. P. 27–41.
21. Garlicki L. Constitutional courts versus supreme courts. *International Journal of Constitutional Law*. 2007. Vol. 5, Is. 1. P. 44–68.
22. Case of Ruiz-Mateos v. Spain (Application no. 12952/87). Judgment, 23 June 1993. *The European Court of Human Rights*. URL : <https://bit.ly/3IIYr9O>.
23. Melchior M. The relations of the constitutional court with the ordinary courts and other public authorities. *The role of the constitutional court in the consolidation of the rule of law*. Bucharest, 8–10 June 1994. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). 1994. P. 106–124.
24. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 375 Кримінального кодексу України від 11.06.2020 р. № 7-р/2020. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3HcSElp>.

Viktor HRYSHCHUK

High Council of Justice

Lidiia PALIUKH

Ivan Franko National University of Lviv

On the Issue of the Object of Criminal Offenses against Justice under the Criminal Law of Ukraine

The article formulates some initial conceptual provisions regarding the content of the generic object of criminal offenses against justice. In particular, the authors have defined the main groups of public relations which should be protected by the norms of the section on liability for criminal offenses against justice, based on the legal nature of these relations. It is substantiated that procedural activity, at whatever stage of the proceedings it is carried out, has a single task, regulated by a single procedural legislation. Therefore, it is impossible to divide the criminal law protection of these relations into the norms of different sections of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. It is argued that the activity of judicial proceedings and the activity of execution of court decisions are inextricably linked, which determines the expediency of their criminal protection by the rules of one section of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine. Accordingly, it seems appropriate to define the generic object of criminal offenses against justice as «public relations that ensure the procedure established by law for the administration of justice and the execution of court decisions». It is substantiated that public relations regarding the jurisdictional activity of the Constitutional Court of Ukraine, given the legal nature of this body, are components of the generic object of criminal offenses against justice. In particular, this conclusion is based on such a defining characteristic of this body as that it is a specific judicial body, not included into the system of courts of general jurisdiction, which combines the functions of justice, constitutional control, official interpretation of the Constitution of Ukraine, protection of constitutional rights and freedoms of the individual. The generic object of criminal offenses against justice does not cover organizational and managerial relations arising in connection with the exercise of judicial power, including the jurisdictional activities of the High Council of Justice.

Keywords: *criminal offense, justice, proceedings, generic object of the criminal offense, constitutional justice, the High Council of Justice.*